

M. Raguž: *Sudjelovanje senjskih Podgoraca u Domovinskom...* Senj. zb. 44, 159-164 (2017.)

MIRKO RAGUŽ

SUDJELOVANJE SENJSKIH PODGORACA U DOMOVINSKOM RATU

Mirko Raguž
Ivana Lenkovića 24
HR 53270 Senj
mirko.raguz2@inet.hr

UDK: 355.4(497.5 Senj)“1991/1995“
Pregledni članak
Ur.: 2016-12-18

Dok je dio Hrvatske značajnije angažiran u Domovinskom ratu ljetnih mjeseci godine 1991., na senjskom području osjećala se velika napetost, ali i odlučnost da se brani domovina. Senj i senjsko Podgorje nalazili su se za vrijeme Domovinskog rata na jednoj periferiji neposrednog ratnog djelovanja, ali usprkos tomu njihov prinos toj borbi bio je velik. Senjski Podgorci kao dragovoljci sudjelovali su na svim bojišnicama diljem Hrvatske i s ponosom branili svoju zemlju od agresije JNA i srpskih paravojnih postrojbi. Posebice su se isticali u borbama na području Like, ali i na teritoriju Senja i velebitskog Podgorja, na koje se isključivo odnosi ovo kazivanje. U ovome Domovinskom ratu pokazali su se uvijek spremnim žrtvovati svoj život u obrani svoje domovine Hrvatske.

Ključne riječi: Domovinski rat, senjsko Podgorje, domoljublje, logistika

Prije nepunih 20 godina kada je autor ovog rada pisao o Senju i Senjanima u Domovinskom ratu ocjenjujući taj uradak stožerni general u mirovini Janko Bobetko je među inim tada zapisao u recenziji: "...iako je Senj gledajući frontu u cjelini, bio u jednoj dubini slobodnog teritorija, aktivnošću naznačenih lica sve obveze koje je Senj u toku rata učinio imale su vrlo vidan utjecaj na razvitak i na žilavost borbe u širem prostoru ličkog bojišta. Kao i sudjelovanje Senjana u borbama od Nuštra do Dubrovnika daje onu osnovnu karakteristiku da je Domovinski rat hrvatskog naroda u cjelini." I dalje..." da nije bilo otpora i organizacije o kojima se govori, sigurno je da ne bismo sačuvali Karlobag i da bi Srbi, koji su imali realne mogućnosti uhodanim putem od Medka izbiti na Karlobag, odsjeći taj dio hrvatskog teritorija i onemogućiti kružni tok povezivanja sjevernog i južnog dijela Hrvatske."¹ S ponosom ističemo tu ocjenu generala

¹ M. RAGUŽ, 1997, 13.

Tab. 1. Sudjelovanje Senjana u Domovinskom ratu

Vrijeme provedeno u Domovinskom ratu, u Hrvatskoj vojsci i ostalim strukturama	Svega	Hrvati	Srbi	Musl.	Alb	Ost.
do 30 dana	225	219	4	-	2	
do 3 mjeseca	254	241	9	2	1	
do 6 mjeseci	318	307	6	-	4	
do 12 mjeseci	332	321	5	4	1	
preko 12 mjeseci	155	150	2	1	-	
Ukupno	1284	1238	26	7	8	

Podatci su od 13. veljače godine 1995. uzeti u Uredu za obranu Senj

Janka Bobetka o ulozi Senjana i senjskih Podgoraca u Domovinskom ratu. Znatno prije značajnih odluka mjerodavnih državnih čimbenika na realizaciji osamostaljenja Republike Hrvatske Teritorijalni općinski štab u Senju ostao je bez naoružanja.

Kada su prvi dragovoljci bili spremni za odlazak na prve crte bojišnica u Liku, sa sobom su imali samo jedan mali broj pušaka sačmarica i ostalog kratkoga oružja. Ipak zbog toga se nisu pokolebali već su hrabro išli braniti svoju zemlju. S vremenom se stanje mijenja i gotovo svi pripadnici vojnih postrojbi ubrzo raspoložu sa odgovarajućim naoružanjem.

Žitelji grada Senja kao i senjskog Podgorja stalno su bili na raspolaganju mjerodavnim čimbenicima koji su se brinuli o organizaciji, naoružanju i uključivanju u vojne formacije. A humanitarna pomoć nije izostajala. Tih ljetnih mjeseci godine 1991. nalazilo se preko 13% Senjana pod oružjem, što je značajan prilog i na ponos ovdašnjim žiteljima i njihovim mladićima.

Grad Senj je godine 1991. imao ukupno 9205 stanovnika od čega Mjesna zajednica Sv. Juraj i Jablanac 1478 stanovnika, i to: Biljevine 75, Jablanac 158, Klada 49, Lukovo 57, Prizna 79, Starigrad 29, Stinica 145, Sv. Juraj 691, Velike Brisnice 1 i Volarice 194 stanovnika.²

Kako je u to doba ljeto 1991. zapravo još trajalo, veliki dio djelatnika u senjskom gospodarskom i društvenom životu pa tako i Podgoraca nalazio se na godišnjim odmorima. Trebalo je hitno djelovati i uputiti zahtjev svima njima da se s godišnjih odmora povuku, vrate, a domaćinstva je trebalo upoznati s mjerama pripremanja ratnih zaliha hrane. Veliku zadaću obavili su teklići zaduženi za područje senjskog Podgorja.

² Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1991. (Podatci uzeti iz popisa stanovništva godine 1991.)

Od 14 do 65 godina života bilo ih je 980 radno sposobnih Podgoraca. I oni kao i ostali žitelji ovoga područja bili su na raspolaganju i u svakom trenutku spremni staviti se na bilo koji obrambeni položaj na ličkim i drugim ratištima diljem Hrvatske. Škole u senjskom Podgorju na samome početku kao i tijekom Domovinskog rata su radile (a bile su ih samo dvije, i to ona u Jablancu i Sv. Jurju) i nije zabilježen prekid nastave zbog ratnog stanja. A već u ljetnim mjesecima godine 1991. pristižu prve izbjeglice i prognanici s područja Otočca, Zadra, Osijeka, Našica, Gospića, Karlovca, Vukovara, Vinkovaca, Dubrovnika, Novske, Županje i drugih mjesta, od kojih njihove učenike, osnovce i srednjoškolce prihvaćaju senjske škole. Službeni podatci iz Ureda za Crveni križ kao i Centra za socijalnu pomoć Grada Senja bilježe u kolovozu i rujnu 183 obitelji s 354 prognanih osobe. Svi skromni smještajni kapaciteti u društvenom i privatnom vlasništvu bili su popunjeni. Turističko naselje Kalić bilo već u kolovozu 1991. popunjen i u cijelosti na raspolaganju izbjeglicama i prognanicima. Tijekom školske godine 1992/93. u Senju su boravili učenici Gimnazije i Tehničke škole iz Županje, gdje su im senjski srednjoškolci ukazali prijateljstvo i pomoć.

Predsjedništvo Skupštine općine Senj na sjednici 7. kolovoza 1991. donosi prijedlog odluke o osnivanju i sastavu Kriznog štaba Općine Senj.

Na sjednici su predloženi za predsjednika Kriznog štaba Milan Galić, za predsjednika oružanih snaga kapetan prve klase Ivan Tomljanović, a članovi su: Petar Tomljanović, Dragan Ostojić, Emil Tomljanović, Juraj Medved, Darko Tus i Stjepan Pogačić. Ovo tijelo je svakodnevno raspravljalo o potrebi i načinu pripreme građana u obrani. Kasnije, 7. rujna 1991. Skupština općine Senj donosi rješenje o osnivanju i imenovanju članova Kriznog štaba po mjesnima zajednicama. Tako i za Podgorje. U Sv. Jurju u taj sastav ušao: Anton Jančić, Joso Nekić, Milan Babić, Ante Stanić, Vladimir Rukavina, Berto Maričić, Marin Jančić, Tomislav Pintar i Milan Vrban. U Mjesnoj zajednici Jablanac imenovani su: Davor Badurina, Žarko Prpić, Ivica Mršić, Drago Babić, Vladimir Štokić, Mirjana Matijević, Marijan Baričević i Jure Matijević. Njihova glavna zadaća je bila koordinirano djelovanje kako bi što potpunije funkcionirao jedinstveni sustav obrane. Zadaća im se sastojala u pružanju logističke pomoći oružanim snagama Republike Hrvatske u prvim danima njezina sastavljanja i opremanja. Bilo je nekih pokušaja osporavanja tim prvim aktivnostima na senjskim prostorima od pojedinaca koji su širili dezinformacije, obmane i laži kako bi što više unijeli zabune u ovaj kraj s gotovo 98 posto Hrvata katolika. Ali Senjani i Podgorci nisu nasjeli takvim provokacijama.

Gospodarska situacija Grada Senja nije bila povoljna. Turističke gradnje nije bilo puno u prošlosti, a i ono što je bilo, nije zadovoljavalo

elementarne potrebe. Investicijskih ulaganja nije bilo na ovom području, a sedamdesetkilometarska obala bila je pusta, nenaseljena. Sela bez stanovnike, mnoge škole su u senjskom Podgorju još ranije zatvorene zbog pomanjkanja djece i to je sve pridonosilo realnoj slici ovoga kraja koji dočekuje vruće ljeto godine 1991. Glavna prometnica koja je jedino povezivala sjevernu s južnom Hrvatskom bila je cesta od Žute Lokve preko Vratnika i Senja do Prizne i otoka Paga. I ta realnost značajno je utjecala na sva zbivanja u senjskom kraju, ali i šire, godine 1991.

Osnivanje Senjskog bataljuna

Još 14. kolovoza Sekretarijat za narodnu obranu općine Senj dobio je zapovijed od Zapovjedništva Zbora narodne garde iz Zagreba da osnuju pričuvnu jedinicu, i to Peti bataljun Zbora narodne garde. Na temelju dobro čuvanih dokumenata odmah su pozvani osobe koje su zadužene za vojni ustroj, pozvani su i vlasnici kamiona i vozači u društvenim i javnim poduzećima koji su se bez kolebanja stavili na raspolaganje. Zahvaljujući spremnosti i sposobnosti organizatora za samo dva tjedna oformljen je 5. bataljun Zbora narodne garde formacije "R" u sastavu 111. brigade Zbora narodne garde Rijeka. Bataljun je imao 565 vojnika s područja cijele općine među kojima je bilo oko 70 mladića s područja Podgorja.

A Podgoraca je bilo i drugdje diljem Hrvatske koji su se dragovoljno uključivali u sastav obrambenih snaga Republike Hrvatske. Odmah iza toga osnovano je više jedinica iz sastava bivše Teritorijalne obrane općine, i to: prostorna četa, diverzantski vod, zaštitni vod, vod lakih i minskih ronilaca i vod naoružanih čamaca. U mjesnim zajednicama organizirani su nenaoružani dobrovoljački odredi narodne zaštite s 516 ljudi. I jedinice aktivne i pričuvne policije njih 250, bile su uvijek u stanju pune borbene pripravnosti.³

Dana 14. listopada 1991. sastavljene su tri protuzračne posade s ukupno 20 članova, smještenih u Senju, Hrmotinama i Prizni. Prizna je bila važan strateški pravac u putničkom povezivanju sjeverne i južne Hrvatske. Već tijekom siječnja 1992. dvije baterije (one u Krasnu i Prizni) raspolažu s ukupno 48 boraca, a njihove posade završavaju trodnevnu obuku u Zadru. Već u to vrijeme raspolažu sa S-2 PAT 29/3 i PAM 12,7 mm i 14,5 mm. To je bila dovoljna garancija slobodnog protoka putničkog prometa preko trajektnog pristaništa Prizne do otoka Paga. (Postoji jedna neprovjerena priča kako je jedna grupa Podgoraca

³ Sve ove brojčane podatke autor je prikupio u onodobnom Uredu za obranu u Senju.

premjestila trajekt u Dumboku kraj Sv. Jurja i maskirala ga da ga neprijateljski zrakoplovi ne bombardiraju...)

S odlaskom velikog broja senjskih dobrovoljaca na prve crte ličke bojišnice, ali i drugih mjesta diljem Lijepe naše, Senj je kao i Podgorje trpio i proživljavao teške dane. Moglo bi se reći da je život stao. Siromaštvo je još naglašenije u tim vremenima. Broj socijalno ugroženih stalno se povećavao. U tim okolnostima socijalna općinska služba pomagala je mjestima u Jablancu, Prizni, Zavratinici, Jurkuši, Lomivratu, Bilopolju, Ažić Lokvi, Donjoj Kladi i Ivanči. Značajnu ulogu odigrala je udruga "Dobrotvor" kao i koordinacija humanitarnih aktivnosti u Senju koja je svesrdno pružala materijalnu pomoć najugroženijima na cijelom senjskom području. A bilo je zabilježenih slučajeva da su pojedine obitelji iz Podgorja novčano pomagale općinu Senj za ratne potrebe.

Malo je podataka o tome koliko je Senjana sudjelovalo prvih ratnih dana na bojišnicama diljem Hrvatske. Znamo da ih je bilo mnogo koji su dragovoljno još tijekom svibnja i lipnja 1991. odlazili u prve postrojbe i na prve crte bojišnica u Slavoniju, Liku i Dalmaciju. Domoljublje mladih Senjana a među njima i senjskih Pogoraca bilo je zadivljujuće, oni nisu čekali poziv, već su se samosvjesno i svojom osobnom odlukom uključivali u prve postrojbe. A to je bio veliki prinos Domovinskom ratu što su ga Senjani, a među njima i Podgorci, dali kako u ljudstvu tako isto i u drugim oblicima pomaganja i obrane svoje Hrvatske.

Zadivljujuće je bilo stanje duha mladih Senjana i Podgoraca kada je Senjska bojna dignuta u noći 28. na 29. srpnja 1995. Otišli su na ličku bojišnicu poneseni srcem i ljubavlju prema svojoj domovini Hrvatskoj. Otišli su u vojno-redarstvenu akciju pod nazivom Oluja, koja je u vojnom i taktičkom smislu izvedena besprijekorno. Najprije polaze 3. kolovoza iz Kutareva u pravcu Sinca kod Otočca. U ranim jutarnjim satima 4. kolovoza 1995. dolazi do četničkih napada i granatiranja po senjskim jedinicama. I već popodnevnim satima istoga dana poginuli su: Donko Barbiani, Robert Barbić, Tomo Biondić, Milan Katalinić, Darko Margeta, Domagoj Rukavina, Neven Šarenić i Milan Vukelić Tom prilikom, u tome borbenome okršaju ranjeno je 32 pripadnika Hrvatske vojske. Senjani su se našli vrlo teškom položaju. Ranjenike su izvlačili po neprohodnom brdovitom terenu i pod neprijateljskom paljbom. Sutradan je još trajala borba za ranjenike dok im nje pristigla pomoć. Kao pripadnik 1. gardijske brigade poginuo je 17. veljače 1994. Damir Tomljanović Gavran, po dužnosti i činu pukovnika Hrvatske vojske. Njegova ratna priča počela je još 1990. kada je bio među prvim dragovoljcima a nastavila se na mnogim hrvatskim bojištima. Iste godine kada je poginuo u Šepurinama kod Zadra otvoreno je obučno središte gardijskog desantnog pješastva "pukovnik Damir Tomljanović-

Gavran". Posmrtno je unaprijeđen u čin brigadira, a potom u stožernog brigadira. Odlikovan je brojnim odlikovanjima. Još ranije, 19. 9. 1991. na okrutan način pogubljen je od četnika u Nuštru Zdravko Špalj kao pripadnik Vukovarske brigade. To je bio veliki gubitak za njihove obitelji ali i za ovu malu brojem stanovnika općinu i za čitav senjski kraj. Branili su svoju domovinu Hrvatsku.

Umjesto zaključka

Senjska mladež s ponosom je dijelila zajedničku sudbinu s cijelom Hrvatskom. Mnogi senjski mladići, kao i senjski Podgorci dali su veliki prinos slobodnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj. Za to su platili veliku cijenu, izgubivši zauvijek ranije spomenute mladiće u ratnim sukobima diljem Domovine. A pri stvaranju senjskog bataljuna iskazivali su odlučnost, borbenost i domoljublje kako bi obranili svoj bliži zavičaj. Taj zanos i želja za slobodom, za samostalnošću Hrvatske, očitovala se u svakom Senjaninu i Podgorcu, zanesenim u mislima da se samo srcem i ljubavlju brani i voli svoj dom, svoja obitelj i Domovina.

Izvori i literatura

Dopis Komandi 111. brigade Rijeka od 28. rujna 1991. Pismohrana Grada Senja

Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1991.

Popis stanovništva prema spolu i starosti po naseljima iz 1991. za općinu Senj

Prijedlog Odluke o osnivanju i sastavu Kriznog štaba općine Senj 7. kolovoza 1991.

Pismohrana Grada Senja.

Mirko RAGUŽ, *Senj u Domovinskom ratu*, Senj, 1997.

Rješenje o Kriznom štabu 10. rujna 1991. Pismohrana Grada Senja.

THE PARTICIPATION OF SENJ'S PODGORJE POPULATION IN THE HOMELAND WAR

Summary

Whilst a most significant part of Croatia was involved in the Homeland War of the summer months of 1991 in the Senj area a great tension was felt, as well as the decisiveness to defend the homeland. Senj and the Senj Podgorje area found themselves during the Homeland War on one periphery of the immediate war operation, however, despite this, their contribution to this battle was great. Senj's Podgorje people participated as volunteers in all the battlefields throughout Croatia and with pride defended their country from the aggression of the JNA (The Yugoslav National Army) and Serbian paramilitary units. They notably distinguished themselves in battles in Lika, as well as the territory of Senj and Velebit Podgorje, to which this exclusive saying refers. In this Homeland War they always showed themselves to be ready to sacrifice their lives for the defence of their homeland of Croatia.

Keywords: Homeland War, Senj Podgorje, patriotism, logistics